

Японія та Китай

Японія

На початку XIX ст. Японія залишалася цілком «закритою країною». Будь-які контакти із зовнішнім світом були зведені нанівець. Цей період увійшов у історію під назвою «сакоку», тобто «країна на ланцюгу». У середині XIX століття Японія стала стратегічно важливою для США, оскільки, це дозволило б зміцнити американські позиції на Далекому Сході. У 1853 році, американська ескадра комодора Перрі наблизилася до японського узбережжя. Під загрозою обстрілу столиці, міста Едо, Японія підписує угоду про мир і дружбу. Згідно із домовленостями, Японія відкрила для США порти Сімода та Хакодате. Незабаром аналогічні договори було підписано із Великою Британією, Францією та Голландією. Таким чином, епоха сакоку завершилась.

Проникнення іноземців, насамперед європейців та американців, підірвало авторитет сьогуну і призвело до громадянської війни (1863-1868 рр.). Внаслідок революції Мейдзі 1867-1868 років владу сьогуну було повалено і відновлено владу японського імператора. Ним стає «батько Японської імперії» — імператор Муцухіто. Епоха його правління увійшла в історію під назвою «доба Мейдзі» («освічене правління»). Починаючи із 60-х років XIX ст. у країні проводиться низка реформ.

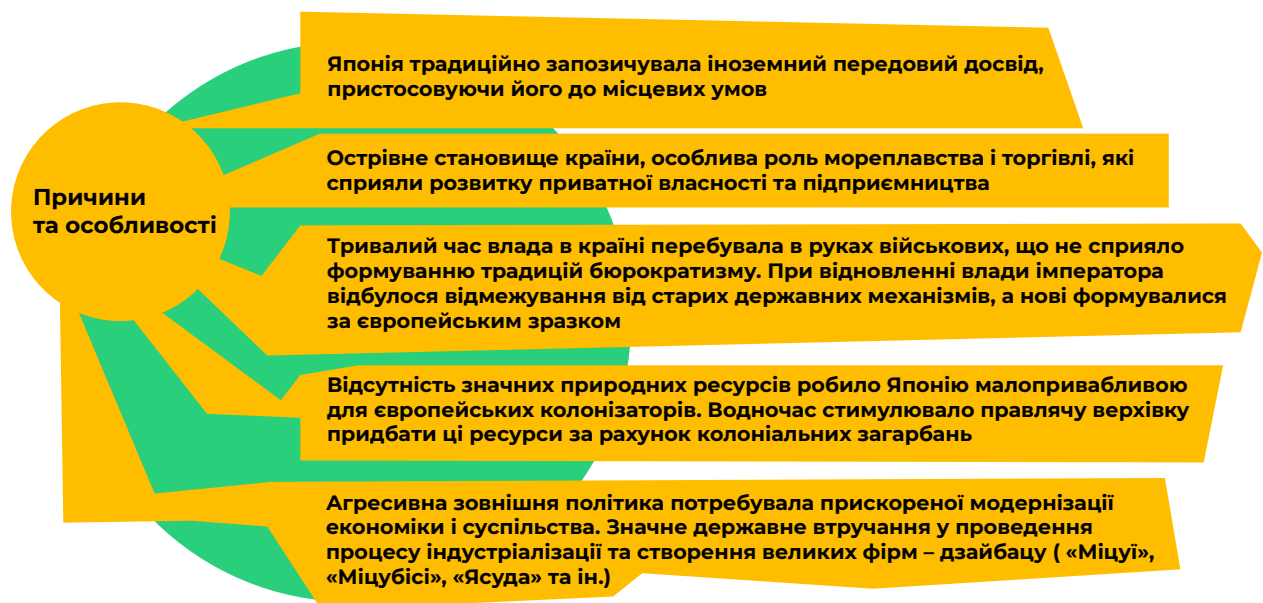
Реформи Мейдзі:

- Удільні князівства ліквідовано, а країну поділено на префектури.
- Становий поділ зберігався, але стани було проголошено рівними перед законом.
- Військова реформа (загальна військова повинність, використання вогнепальної зброї та європейських тактик ведення бою).
- Реформа законодавчої та судової систем.
- Аграрна реформа (скасовано феодалну власність на землю, селяни отримали у власність землю, натуральний податок замінено на поземельний тощо).
- Оголошено релігійну віротерпимість.
- Започатковано освітню реформу (початкова освіта стала обов'язковою, освіта стала доступною для жінок, освіта реформувалася за європейським зразком).
- Фінансова реформа (запроваджено єдину грошову одиницю — єну).
- Прийнято Конституцію Японії (1889 року).

Конституція Японії створювалася за зразком конституції Пруссії. Імператора було наділено надзвичайною владою: він мав право оголошувати війну, призначати посадовців, скликати та розпускати парламент. У результаті Японія перетворилася на конституційну монархію із майже необмеженою владою імператора.

Завдяки реформам країна швидко розвивалася: розгорнулось інтенсивне промислове будівництво, відбувалася монополізація промисловості та поживалася торгівля.

Причини та особливості швидкого економічного розвитку Японії

Але незважаючи на такі зрушення, країна не могла конкурувати із західними країнами. Розвиток промисловості стримувався незавершеною селянською реформою, технологічною відсталістю і найголовніше відсутністю значних природних ресурсів.

Зовнішня політика Японії

- У 1894-1895 роках відбулася японсько-китайська війна, у результаті якої Японія отримала контроль над о. Тайвань і Пескадорськими островами.
- Скасовано нерівноправні договори із провідними світовими державами.
- У 1910 році Корея перетворилася на японську колонію.
- Японія була однією із країн, що взяли участь у поділі Китаю на сфери впливу.
- У 1904-1905 роках Японія перемогла в російсько-японській війні.

Таким чином, наприкінці XIX — на початку XX ст. Японія стала єдиною державою азійського регіону, якій удалося уникнути прямого колоніального чи напівколоніального поневолення євроатлантичними країнами та розпочати формування власної колоніальної імперії.

Китай

Китай так само, як і Японія, був «закритим» для європейців. Англія та Франція активно домагалися «відкриття» Китаю. Згодом до них приєдналися США, Росія, Німеччина та Японія. У результаті опіумних війн Китай було «відкрито» насильно.

Опіумні війни

Хронологія:

1839-1842 рр., 1856-1860 рр.

Результати:

- Гонконг анексовано Великою Британією.
- Китай зобов'язувався відкрити ряд портів для іноземних купців.
- Англійські та французькі піддані були недоторканими особами на території Китаю.

Із країни вивозилися ресурси і збувалися непотрібні товари. Матеріальне становище населення було просто жахливим. Бідність і безвихідь штовхали людей на збройні виступи. Найбільше із них це **Тайпінське повстання**.

Дата: 1850-1864 роки.

Керівник: Хун Сюцюань.

Мета: повалення маньчжурської династії та створення «Царства рівності, справедливості, благополуччя».

Результат: повстання було придушене спільними зусиллями США, Англії та Франції.

Китай став ще більше залежним від європейських країн. А ті, в свою чергу, почали ділити країну на зони впливу. Британці контролювали середню течію річки Янцзи (10 провінцій), французи — південні райони, прилеглі до Індокитаю, а Росія розпочала будівництво Східно-Китайської залізниці.

Наприкінці XIX століття Німеччина та Японія теж долучаються до боротьби за вплив на Китай. Іноземні держави безсоромно використовували

багатства Китаю та експлуатували народ. У державі наростає конфлікт між корінним населенням та іноземцями. Стихійний протест китайського суспільства розгортається під гаслами «Підтримаємо Цин, знищимо іноземців». Ключовою подією стало **Іхетуанське повстання** («Боксерське повстання», у 1899-1900 роках).

Іхетуані виступали за знищення правлячої династії, звільнення країни від іноземного впливу і збереження самобутньої китайської культури. Повстання було придушене спільними зусиллями провідних світових держав (США, Японія, Німеччина, Австро-Угорщина, Росія, Велика Британія, Франція, Італія). Після придушення повстання Китай був змушений підписати нові нерівноправні угоди. Це була остання спроба зберегти у Китаї «старі порядки».

На початку XX століття у країні відбулася спроба модернізації країни та проведення демократичних реформ. Однак традиційне суспільство не сприймало змін та чинило їм опір. Після припинення реформ розпочинається Сінхайська революція (1911-1912 рр.).

Сінхайська революція

Передумови:

- Колоніальне становище Китаю.
- Падіння авторитету маньчжурської династії Цинь.
- Провал спроб реформування країни наприкінці XIX — на початку XX ст.

Причини:

- Збереження застарілої феодальної системи.
- Політична криза.
- Конфлікт інтересів між національною буржуазією та іноземцями та владою маньчжурської верхівки.

Результати:

- Перетворення Китаю на республіку.
- Створення Національної партії.
- Початок громадянської війни.

Практичне завдання

1. Робота з історичним джерелом

Клятва імператора (6 квітня 1868 року):

(Ця клятва була дана імператором Муцухіто (Мейдзі) перед вирішальною битвою за Едо проти армії сьогуна Токугава Кейкі — Авт.)

1) Буде створено широке зібрання, і всі державні справи вирішуватимуться з урахуванням суспільної думки.

2) Усі люди, як правителі, так і керовані, мають одностайно присвятити себе успіху нації.

3) Усім військовим і цивільним чинам і всьому простому народу буде дозволено здійснити свої власні прагнення та розвивати свою діяльність.

4) Усі погані звичаї минулого будуть скасовані; пануватиме правосуддя і неупередженість, як вони розуміються всіма.

5) Знання будуть запозичені з усього світу, і таким шляхом основи імперії будуть зміцнені.

Алгоритм аналізу:

- Яка головна ідея документу?
- Яка із статей, на вашу думку, є найважливішою? Відповідь обґрунтуйте.
- Які пережитки середньовіччя обіцяв ліквідувати майбутній імператор? Чи вдалося йому це зробити?
- Чи зміг імператор Муцухіто зреалізувати положення імператорської клятви? Відповідь обґрунтуйте.

2. Робота з політичним плакатом

Американський плакат «Справжні проблеми почнуться, коли прокинеться». Автор Джо-зеф Кеплер. Журнал Puck, 1900 рік.

Алгоритм аналізу:

- Уважно розгляньте, будь ласка, плакат
- Складіть перелік об'єктів чи людей, присутніх на зображенні? Що із вашого переліку є символами? Поясніть їхні значення.
- Опишіть зображення. Які події висвітлено у плакаті?
- Що відбувалося у той час у країні?
- Який головний меседж зображення?
- Чому його було створено?

Рекомендовані джерела

1. Цусіма – символ Російської ганьби: <https://youtu.be/KNQcQlIGKFo>
2. Опіумні війни: як англійці домоглися свого і змусили китайців курити опіум: <https://goo-gl.su/FDDZf>
3. Чому опіумні війни насправді – чайні:
<https://was.media/microformats/opiumni-vijni-naspravdi-chajni/>